

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДПП 1.2.5 СОЦІОЛОГІЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ

Освітньо-професійна програма _____ Соціологія _____

спеціальність _____ 054 Соціологія _____

факультет _____ Історичний _____

2021-2022 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Соціологія Соціологічна думка в Україні» для
здобувачів вищої освіти ОП «Соціологія»
Спеціальність 054 Соціологія

Розробники:

Іванець Т. М., к.п.н., старший викладач кафедри філософії та соціології

© Іванець Т. М., 2021 рік

© МДУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні і поведінкові науки»	Обов'язкова	
Семестрових модулів - 3	ОП Соціологія Спеціальність 054 «Соціологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) за вибором здобувача вищої освіти		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми здобуття вищої освіти: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача - 5		Лекції	
	год. 20	год. 8	
	Практичні, семінарські		
	год. 20	год. 8	
	Лабораторні		
	год. -	год. -	
	Самостійна робота		
	год. 80	год. 104	
	Індивідуальні завдання		
год. 18			
Вид контролю			
Екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

- для денної форми здобуття вищої освіти – 33/67%
- для заочної форми здобуття вищої освіти – 13/87%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є формування системи знань про виникнення та основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні, набуття комплексних уявлень щодо основних соціологічних теорій в українській соціології з моменту її виникнення і до наших часів, особливостей прикладних досліджень українських соціологів.

Завданнями дисципліни «Соціологічна думка в Україні» є:

- ознайомити студентів з основними теоріями та концепціями української соціології, етапами розвитку української соціологічної думки;
- дати комплексне уявлення про специфіку зародження соціологічного знання та особливості розвитку протосоціологічної думки на території України;
- проаналізувати процес формування української академічної соціології у кінці 19 – на початку 20 століття;
- дослідити особливості розвитку української соціології у 20 столітті: в еміграції та в умовах радянської влади;
- визначити характерні риси розвитку української соціологічної думки після здобуття Україною незалежності;
- проаналізувати основні проблеми та перспективи розвитку соціології на сучасному етапі.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: Навчальна дисципліна «Соціологічна думка в Україні» входить до циклу професійної підготовки студентів спеціальності 054 «Соціологія». Курс пов'язаний з дисциплінами: соціологія, історія соціології, історія України, загальна соціологічна теорія, політологія.

Передумови для вивчення: опанування шкільного курсу «Історії України», корелюється з дисциплінами «Вступ до фаху» та «Історія соціології»

Компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<i>ЗК01.</i> Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. <i>ЗК02.</i> Здатність спілкуватися іноземною мовою. <i>ЗК04.</i> Здатність бути критичним і самокритичним. <i>ЗК08.</i> Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. <i>ЗК09.</i> Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<i>СК02.</i> Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій. <i>СК03.</i> Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому. <i>СК04.</i> Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів. <i>СК05.</i> Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження. <i>СК9.</i> Здатність розумітися на специфіці суспільних процесів та особливостях розвитку соціальних спільнот в регіоні.
Результати навчання	<i>РН02.</i> Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми. <i>РН03.</i> Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Протосоціологічна думка в Україні

Тема 1. «Соціологічна думка в Україні» як навчальна дисципліна. Особливості становлення української соціології.

Мета, завдання та структура навчальної дисципліни «Соціологічна думка в Україні». Джерельна база. Методологія та головні методологічні проблеми соціологічної думки в Україні. Періодизації розвитку соціологічної думки в Україні. Історичні умови для формування української соціології. Протосоціологічне і соціологічне знання як елемент соціальної науки. Основна проблематика української соціологічної думки. Закономірності та специфіка розвитку соціологічної думки в Україні, її відмінності від західної та російської.

Тема 2. Соціологічна проблематика у періоди Київській Русі та козацької доби

Особливості соціально-економічного розвитку та соціальної структури Київської Русі. Значення прийняття християнства для розвитку суспільства. Соціальна проблематика в працях періоду Київської Русі. «Повість временних літ» Нестора-літописця. Володимир Мономах «Повчання дітям». Митрополит Іларіон «Слово про закон і благодать». «Руська правда» Ярослава Мудрого. Галицько-Волинський літопис.

Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у 16 – 17 століттях. Козацтво як соціальний інститут, його функції. Берестейська унія (1596 р.) та її соціальні наслідки. Соціальне значення діяльності К. Острозького. Братства як соціальний інститут в Україні кінця XVI–XVII століть, їх функції. Полемічна література. Соціальні питання в творчості М. Смотрицького. І. Вишенський про соціальні проблеми України. Соціальні наслідки культурно-просвітницької діяльності П. Могили. Соціологічна проблематика в творах вихідців Києво-Могилянського колегіуму Л.Барановича, Ф.Прокоповича. Соціальна філософія Г. Сковороди. Соціальна проблематика в козацьких літописах: «Літопис Самовидця», «Літопис Г. Грабянки», «Літопис С. Величка», «Історія Русів». Конституція Пилипа Орлика.

Тема 3. Соціокультурні процеси кінця 18 - першої половини 19 століття

Причини та передумови виникнення національного руху та його вплив на розвиток української суспільної думки. «Енеїда» І. Котляревського та формування нової української літератури. Історичні, фольклористичні та етнографічні дослідження. Соціальне значення наукової та просвітницької діяльності «Руської трійки». Альманах «Русалка Дністровая». Роль Кирило-Мефодіївського братства у формуванні соціально-політичної та соціологічної думки в Україні. Соціальна проблематика в програмних документах братства, його політичні, соціальні та наукові цілі. Соціальна проблематика в праці М. Костомарова «Книга буття українського народу» (програма Кирило-Мефодіївського братства). Обґрунтування місії України в житті слов'янських народів. Особливості культурно-історичних процесів в Україні. Проект політичної організації слов'янських народів у прокламації «До братів українців» М. Костомарова. Творчість та соціальні ідеї П. Куліша. Значення творчості Т. Шевченка для розвитку наукової соціологічної думки та національної свідомості в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Формування української соціології у 2 половині 19 – 80-ті роки 20 століття

Тема 4. Соціологічні концепції другої половини 19 – початку 20 століття. Початок оформлення української соціології як самостійної науки

Історичні та соціокультурні передумови розвитку соціологічних ідей на українських землях у другій половині 19 століття. Специфіка формування української соціології як самостійної науки, вплив західних соціологічних теорій (позитивізм,

марксизм тощо). Роль Женевського гуртка у розвитку української соціологічної думки (1878 – 1882 рр.). Політична соціологія М. Драгоманова. Соціологічні погляди С. Подолинського, Ф. Вовка. Соціологічна концепція М. М. Ковалевського. Його роль у процесі інституціоналізації соціології. Соціологічні аспекти праць українських філософів: П. Юркевич, В. Лесевич, О. Стронін. Зародження етносоціології в Україні. Етносоціологічні ідеї у творчості В. Антоновича. Теорія нації О. Потебні. Національна мова як фактор національної єдності. Соціологічні аспекти у дослідженнях українських економістів: М. Зібер, М. Туган-Барановський. Теоретичні витoki соціології права Б. Кістяківського. Особливості пізнання соціальних явищ у роботах І. Я. Франка. Мета та предмет соціології, погляди на суспільство, ідеї федералізму.

Тема 5. Українська соціологія в еміграції

Характерні риси розвитку української соціології в еміграції у 1920 – 1930-х рр. Український соціологічний інститут М. Грушевського (1919 – 1924). Українські соціологічні студії в Чехословаччині. Заснування Українського інституту громадознавства М. Шаповала у Празі (1924) та його значення для розвитку української соціології. Соціологічна робота вчених-викладачів соціологічних кафедр Української господарської академії (Подебради), Вищого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова (Прага), Українського вільного університету (Прага). М. Ю. Шаповал як фундатор української соціології. Перший український підручник з соціології М. Шаповала «Загальна соціологія» (1929). Соціологічні погляди В. Старосольського. Творчість професора О. Бочковського. Соціологія державотворення та політична антропологія В. Липинського. Праця «Листи до братів-хліборобів». Соціологія права С. Дністрянського. Особливості розвитку українських соціологічних студій в еміграції після Другої світової війни.

Тема 6. Особливості розвитку української соціології в радянський період

Характерні риси та періодизація української соціології в радянський період. Особливості розвитку соціологічного знання у 1920-ті рр. Немарксистський та марксистський напрями в соціологічній науці. Наступ марксизму на соціологію. Еміграція вітчизняних соціологів.

Інституалізація української радянської соціології. Розвиток української соціології в межах Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Особливості функціонування структурних підрозділів ВУАН: соціально-економічний відділ з кафедрою соціології, Комісія ВУАН з вивчення соціального руху, кафедра соціальної політики, науково-дослідна кафедра історії України, Комісії історико-філологічного відділу ВУАН: культурно-історична та історичної писемності тощо. Соціологічне знання у Радянському Союзі у 1930-ті рр. Заборона соціології та ліквідація соціологічних студій. М. Грушевський та його місце у розвитку української соціології.

Відновлення конкретно-соціальних досліджень в Україні на початку 1960-х рр. Соціологічні лабораторії та відділи в навчальних і академічних закладах. Розвиток радянської соціології у 70-ті – першій половині 80-х рр. 20 століття. Початок «перебудови» та відродження соціології як самостійної науки у другій половині 1980-х рр. Утворення Інституту соціології АН України, Соціологічної асоціації України (1990 р.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Українська соціологія у 90-ті роки 20 – на початку 21 століття

Тема 7. Особливості розвитку вітчизняної соціології після здобуття Україною незалежності

Стан української соціології на початку 1990-х років. Організаційна структура соціології в Україні. Соціологічна асоціація України. Інститут соціології НАН України: історія створення, пріоритетні напрями діяльності, структура. Провідні соціологічні дослідницькі центри у Україні. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS. Український інститут соціальних досліджень імені О.Яременка. Громадська організація «Центр «Соціальний моніторинг».

Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Соціологічна група «Рейтинг». Фонд «Демократичні ініціативи». Філіали закордонних соціологічних компаній: дослідницька компанія ГфК Юкрейн (GfK Ukraine); компанія ТОВ «Тейлор Нельсон Софрез Україна» (TNS в Україні). Основні напрямки вітчизняних соціологічних досліджень у період незалежності. Провідні українські соціологи сучасності.

Тема 8. Підготовка соціологічних кадрів в Україні

Розвиток соціологічної освіти після здобуття Україною незалежності. Особливості підготовки фахівців-соціологів, наукових та науково-педагогічних кадрів з соціології. Провідні навчальні заклади України з підготовки соціологів. Соціологічний факультет Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Соціологічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Кафедри соціології Дніпровського національного університету ім. О. Гончара (1991 р.), Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (1992 р.), Національного університету «Києво-Могилянська академія». Особливості підготовки фахівців за спеціальністю «Соціологія» в Маріупольському державному університеті. Наукові видання з питань соціології.

Тема 9. Сучасні проблеми та перспективи розвитку української соціологічної думки

Виклики, що стоять перед сучасною українською соціологією. Проблема фінансування соціологічних досліджень. Проблема суспільної недовіри як фактор розвитку сучасної вітчизняної соціології. Псевдосоціологи. Перспективи розвитку української соціології. Роль соціології в розбудові громадянського суспільства в Україні. Соціологія та пропаганда. Співпраця вітчизняних соціологів з західними соціологічними центрами та участь у міжнародних соціологічних дослідженнях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	л	інд	с.р.		л	с	л	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Протосоціологічна думка в Україні												
<i>Тема 1.</i> «Соціологічна думка в Україні» як навчальна дисципліна. Особливості становлення української соціології	11	2	2	-	-	7	12			-	-	10
<i>Тема 2.</i> Соціологічна проблематика у періоди Київській Русі та козацької доби	11	2	2	-	-	7	11	2	2	-	-	10
<i>Тема 3.</i> Соціокультурні процеси кінця 18 - першої половини 19 століття	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	33	6	6	-	-	21	34	2	2	-	-	29
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Формування української соціології у 2 половині 19 – 80-ті роки 20 століття												
<i>Тема 4.</i> Соціологічні концепції другої половини 19 – початку 20 століття. Початок оформлення української соціології як самостійної науки	13	4	2	-	-	7	14	2	2	-	-	10
<i>Тема 5.</i> Українська соціологія в еміграції	11	2	2	-	-	7	12			-	-	10
<i>Тема 6.</i> Особливості розвитку української соціології в радянський період	11	2	2	-	-	7	12	2	2	-	-	9
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	35	8	4	-	-	21	38	4	4	-	-	29
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Українська соціологія у 90-ті роки 20 – на початку 21 століття												
<i>Тема 7.</i> Особливості розвитку вітчизняної соціології після здобуття Україною незалежності	11	2	2	-	-	7	12			-	-	10
<i>Тема 8.</i> Підготовка соціологічних кадрів в Україні	12	2	4	-	-	6	11	2	2	-	-	9
<i>Тема 9.</i> Сучасні проблеми та перспективи розвитку української соціологічної думки	11	2	2	-	-	7	11			-	-	9
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	34	6	8	-	-	20	34	4	4	-	-	28
ІНДЗ	18	-	-	-	18	-	18	-	-	-	18	-
Усього годин	120	20	20	-	18	62	120	8	8	-	18	86

5. Перелік тем і зміст практичних (семінарських) занять

№з/п	Назватоми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин	Результат навчання (РН) за ОП
1	<p>Проблеми становлення та періодизації української соціології</p> <p>1.Соціально-економічні, політичні та історичні передумови формування української соціології. 2.Основні проблеми становлення вітчизняної соціології. 3.Існуючі підходи до періодизації української соціологічної думки.</p>	<p>Вивчити проблеми становлення та періодизації української соціології</p>	2	РН02 РН03
2	<p>Протосоціологічні ідеї в творчості Григорія Сковороди</p> <p>1.Постать Г. Сковороди в українській науковій думці. 2.Сенс людського життя та концепція щастя у Г. Сковороди. 3.Соціальна структура суспільства та шляхи гармонізації суспільного життя в творчості Г. Сковороди. 4.Концепції «нерівної рівності» та «спорідненої праці». 5.Концепція «трьох світів».</p>	<p>Проаналізувати протосоціологічні ідеї в творчості Григорія Сковороди</p>	2	РН02 РН03
3	<p>Соціальна проблематика в працях членів Кирило-Мефодіївського братства</p> <p>1.Значення Кирило-Мефодіївського братства для розвитку соціологічної думки в Україні. 2.Основні ідеї «Книги буття українського народу» М. Костомарова. 3.Характеристика прокламації М. Костомарова «До братів українців». 4.Соціетальна проблематика у працях П.</p>	<p>Проаналізувати соціальну проблематику в працях членів Кирило-Мефодіївського братства</p>	2	РН02 РН03

	Куліша. 5.Значення творчості Т. Шевченка для розвитку соціологічної думки.			
4	<i>Роль Женевського гуртку в розвитку української соціологічної думки</i> 1.Передумови створення та особливості діяльності Женевського гуртку (1878 – 1882 рр.) 2.Особливості політичної соціології М. Драгоманова. 3.Соціологічні погляди в творчості С. Подолинського. 4.Ф. Вовк та його погляди на соціологію.	Дослідити роль Женевського гуртку в розвитку української соціологічної думки	2	RH02 RH03
5	<i>М. Грушевський та його внесок у розвиток української соціології</i> 1.Життєвий і професійний шлях М. Грушевського. Діяльність щодо популяризації соціології. 1.Історико-соціологічний метод. 2.Місце української національної ідеї в творчості дослідника. 3.Національне самопізнання та національне відродження. 4.Погляди М. Грушевського на сутність суспільства та закони його розвитку. 5.Праця «Початки громадянства. Генетична соціологія» й її основні ідеї.	Вивчити особливості творчості М. Грушевського та його внесок у розвиток української соціології	2	RH02 RH03
6	<i>Особливості інституціоналізації української соціології в радянський період</i> 1.Діяльність соціологічних підрозділів Всеукраїнської академії наук (ВУАН) у 30-ті роки ХХ століття. 2.Особливості функціонування лабораторій конкретних	Дослідити особливості інституціоналізації української соціології в радянський період	2	RH02 RH03

	соціологічних досліджень у 60-ті роки ХХ століття. 3.Передумови створення Інституту соціології АН України.			
7	Соціологічна асоціація України 1.Історія виникнення, мета та завдання, провідні діячі 2.Структура та особливості діяльності САУ (відповідно до статуту) 3.Основні напрямки діяльності та проекти 4.Кодекс професійної етики соціолога	Проаналізувати особливості виникнення та функціонування Соціологічної асоціації України	2	RH02 RH03
8	Соціологічні дослідницькі центри в Україні 1.Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). 2.Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS. 3.Український інститут соціальних досліджень імені О.Яременка. 4.Громадська організація «Центр «Соціальний моніторинг». 5.Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. 6.Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. 7.Соціологічна група «Рейтинг». 8.Фонд «Демократичні ініціативи». 9.Філіали закордонних соціологічних компаній: дослідницька компанія ГфК Юкрейн (GfK Ukraine); компанія ТОВ «Тейлор Нельсон Софрез Україна» (TNS в Україні).	Дослідити особливості соціологічних дослідницьких центрів в Україні	4	RH02 RH03
9	Перспективи розвитку сучасної української соціології 1.Основні пріоритетні	Проаналізувати перспективи розвитку сучасної української соціології	2	RH02 RH03

напрямки розвитку сучасної вітчизняної соціології			
2. Роль соціології в розбудові громадянського суспільства в Україні.			
3. Соціологія та пропаганда.			
4. Співпраця вітчизняних соціологів з західними соціологічними центрами та участь у міжнародних соціологічних дослідженнях.			

6. Перелік тем і зміст лабораторних занять

№з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин	Результат навчання (РН) за ОП
1	-	-	-	-

7. Самостійна робота

№з/п	Зміст роботи	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1	Підготовка до лекційних занять	12	16
2	Підготовка до практичних/семінарських/лабораторних занять	20	40
3	Підготовка до екзамену	30	30
4	Виконання індивідуальних завдань (зазначаються види завдань)	18	18
	Разом	80	104

Теми для самостійного вивчення

1. Основні відмінності української соціології від західної
2. Соціальні проблеми в козацьких літописах
3. Розвиток національно-визвольної ідеології кінця 18 – початку 19 століття
4. Соціальне значення досліджень народної творчості у І. Франка
5. Діяльність Українського вільного університету (Прага)
6. Передумови занепаду соціології у радянський період
7. Місце Інституту соціології НАН України в розвитку української соціологічної думки
8. Особливості створення та розвитку спеціальності «Соціологія» в МДУ Проблеми фінансування соціологічної науки

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання являються невід'ємною формою набуття нових знань та навичок з курсу «Соціологія міжнародних відносин та політики» та вагомою частиною самостійної роботи здобувача вищої освіти над матеріалами курсу. Контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється в індивідуальному порядку. Виконання здобувачем вищої освіти ІНДЗ є обов'язковою умовою оцінювання його успішності з

освоєння курсу. До критеріїв оцінювання *ІНДЗ* відносяться наступні: повнота та змістовність інформації, коректність формулювань, логічність; володіння матеріалом; творчий підхід, вчасне виконання.

ІНДЗ за змістовим модулем 1:

Складіть порівняльну таблицю на тему «Закономірності та специфіка розвитку української академічної соціології, її відмінності від західної та російської».

	Українська соціологія	Західна соціологія	Російська соціологія
Передумови виникнення (теоретичні, соціально-економічні, політичні тощо)			
Періодизація			
Початок інституалізації, ключові наукові установи на цьому етапі			
Провідні науковці та наукові школи (на різних етапах)			
Проблематика досліджень (на різних етапах)			

ІНДЗ за змістовим модулем 2.

Проаналізуйте наукову працю будь-якого дослідника-соціолога другої половини 19 - 80-х рр 20 століття на вибір за наступними критеріями:

- коротка історія створення наукової праці;
- її основні концептуальні положення
- значення обраної роботи для розвитку української соціологічної думки.

Останній пункт передбачає авторське бачення проблеми та має складати не менше третини від загального обсягу роботи, який має складати 3-4 сторінки.

8. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомогою мультимедіа засобів; практичні: контрольні роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

9. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та семінарських занять, за результатами виконання здобувачем вищої освіти завдань для самостійної роботи та проходження поточного тестування.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену.

Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Історичні умови формування, існуючі періодизації, проблематика української соціологічної думки.
2. Особливості соціально-економічного розвитку та соціальної структури Київської Русі. Значення прийняття християнства.
3. Соціальна проблематика в працях періоду Київської Русі

4. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у 16 – 17 століттях. Козацтво як соціальний інститут.
5. Берестейська унія (1596 рік) та її соціальні наслідки.
6. Соціальне значення діяльності К. Острозького та П. Могили.
7. Соціальні питання в полемічній літературі (М. Смотрицький, І. Вишенський).
8. Братства як соціальний інститут в Україні кінця XVI–XVII століть, їх функції та роль у соціальному житті.
9. Соціальна проблематика в творчості вихідців Києво-Могилянського колегіуму Л. Барановича та Ф. Прокоповича.
10. Соціальна складова у творчості Г. Сковороди.
11. Соціальна проблематика в козацьких літописах: «Літопис Самовидця», «Літопис Г. Грабянки», «Літопис С. Величка», «Історія Русів». Конституція Пилипа Орлика.
12. Причини та передумови виникнення національного руху та його вплив на розвиток української суспільної думки кінця XVIII – першої половини XIX століття.
13. Роль Кирило-Мефодіївського братства у формуванні соціально-політичної та соціологічної думки в Україні.
14. Історичні та соціокультурні передумови формування академічної соціології на українських землях у другій половині 19 століття.
15. Роль Женевського гуртка у розвитку української соціологічної думки (1878 – 1882 рр.). Соціологічні погляди М. Драгоманова, С. Подолинського та Ф. Вовка.
16. Соціологічна концепція М. Ковалевського, його роль у процесі інституціоналізації соціології.
17. Соціологічні аспекти праць українських філософів: П. Юркевич, В. Лесевич, О. Стронін.
18. Зародження етносоціології в Україні. Теорії нації В. Антоновича та О. Потебні.
19. Соціологічні аспекти у дослідженнях українських економістів: М. Зібер, М. Туган-Барановський.
20. Теоретичні витоки соціології права Б. Кістяківського.
21. Особливості пізнання соціальних явищ у роботах І. Я. Франка.
22. М. Грушевський та його місце у розвитку української соціології.
23. Особливості розвитку української соціології в еміграції у 1920 – 1930-х рр. Український соціологічний інститут. Український інститут громадознавства. Український вільний університет.
24. М. Шаповал як фундатор української соціології. Перший український підручник з соціології (1929).
25. Соціологічні погляди В. Старосольського, О. Бочковського, В. Липинського.
26. Соціологія права С. Дністрянського.
27. Особливості розвитку соціологічного знання у Радянському Союзі (20-30-ті роки XX століття). Інституалізація української радянської соціології (Всеукраїнської академії наук).
28. Відновлення конкретно-соціальних досліджень в Україні на початку 1960-х рр.,
29. Розвиток радянської соціології у 70-ті – першій половині 80-х рр. 20 століття.
30. Відродження соціології як самостійної науки у другій половині 1980-х рр.
31. Особливості розвитку української соціології у 1990-х роках.
32. Соціологічна асоціація України: історія створення, структура, провідні діячі, напрямки діяльності.
33. Інститут соціології НАН України: історія створення, пріоритетні напрямки діяльності, структура.
34. Провідні соціологічні дослідницькі центри у Україні. Відомі українські соціологи сучасності.
35. Розвиток соціологічної освіти після здобуття Україною незалежності. Провідні навчальні заклади України з підготовки соціологів.

36. Основні виклики, пріоритетні напрямки досліджень та перспективи розвитку сучасної української соціології.
37. Проблема фінансування соціологічних досліджень.
38. Суспільна недовіра як фактор впливу на розвиток вітчизняної соціології. Псевдосоціологи та пропаганда.
39. Роль соціології в розбудові громадянського суспільства в Україні.

Післятестацийний моніторинг проводиться у вигляді ректорської контрольної роботи, що передбачає виконання тестових завдань на навчальному порталі МДУ.

10. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
0	відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1	фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
2,5	демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого

	всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Вид роботи	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів
	Денна форма			Заочна форма		
Змістовий модуль 1						
Тема 1. «Соціологічна думка в Україні» як навчальна дисципліна. Особливості становлення української соціології	7	0,23	4	7	0,24	2
лекційні	3	0,1	2	2	0,07	2
семінарські	4	0,13	2	5	0,17	-
Тема 2. Соціологічна проблематика у періоди Київській Русі та козацької доби	8	0,26	4	7	0,24	7
лекційні	4	0,13	2	2	0,07	2
семінарські	4	0,13	2	5	0,17	5
Тема 3. Соціокультурні процеси кінця 18 - першої половини 19 століття	7	0,26	4	7	0,24	2
лекційні	3	0,1	2	2	0,07	2
семінарські	4	0,13	2	5	0,17	-
Виконання ІЗ	9	0,3	6	9	0,3	6
Змістовий модуль 2						
Тема 4. Соціологічні концепції другої половини 19 – початку 20 століття. Початок оформлення української соціології як самостійної науки	10	0,33	6	10	0,33	9

лекційні	6	0,2	4	4	0,13	4
семінарські	4	0,13	2	6	0,2	5
Тема 5. Українська соціологія в еміграції	7	0,23	4	10	0,33	2
лекційні	3	0,1	2	4	0,13	2
семінарські	4	0,13	2	6	0,2	-
Тема 6. Особливості розвитку української соціології в радянський період	7	0,23	4	10	0,33	7
лекційні	3	0,1	2	4	0,13	2
семінарські	4	0,13	2	6	0,2	5
Виконання ІЗ	9	0,3	6	9	0,3	6
Змістовий модуль 3						
Тема 7. Особливості розвитку вітчизняної соціології після здобуття Україною незалежності	7	0,23	4	7	0,24	2
лекційні	3	0,1	2	2	0,07	2
семінарські	4	0,13	2	5	0,17	-
Тема 8. Підготовка соціологічних кадрів в Україні	11	0,37	4	7	0,24	2
лекційні	3	0,1	-	2	0,07	2
семінарські	8	0,27	4	5	0,17	-
Тема 9. Сучасні проблеми та перспективи розвитку української соціологічної думки	8	0,27	4	7	0,24	5
лекційні	4	0,13	2	2	0,07	-
семінарські	4	0,13	2	5	0,17	5
Підготовка і складання екзамену	30	1	50	30	1	50
Підсумок	120	5	100	120	5	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук, мультимедіа-проектор, ОС Windows, пакет Microsoft Office, ресурси Moodle, Google Meet.

13. Рекомендовані джерела інформації

Обов'язкова література

1. Жоль К. К. Соціологія : навчальний посібник. К. : Либідь, 2005. 440 с.
2. Історія української соціології : навчальний посібник / за заг. ред. Батаєвої К., Бурлачука В., Степаненка В. К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
3. Мусієздов О.О. Історія української соціології: навчально-методичний посібник. Харків : Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, 2004. 117 с.
4. Оссовський В. Л. Соціологія громадської думки : навч. посіб. Київ : Фоліант: Стилос, 2005. 186 с.
5. Соціологія. Загальний курс : підручник / М.П. Лукашевич, М.В. Туленков. Київ : Каравела, 2004. 456 с.
6. Соціологія : навчально-методичний посібник для студентів ВНЗ / Б.В. Слющинський, П.М. Іванов. Маріуполь : ПДТУ, 2011. 148 с.

Додаткова література

1. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2004. 480 с.
2. Соціологічна думка України : навч. посіб. / М. В. Захарченко та ін. К. : Заповіт, 1996. 424 с.
3. Соціологія : навч. посіб. / ред. С.О. Макеєва. 4-е вид., перероб. та допов. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Соціологія : підручник / за ред. В. М. Пічі. 4-те вид., випр. Львів : Магнолія 2006, 2008. 278 с.
5. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій : підручник / М.П. Лукашевич, М.В. Туленков, Ю.І. Яковенко. К. : Каравела, 2008. 544 с.
6. Соціологія: практикум. Модульний варіант : навчальний посібник / О.О. Нестуля, С.І. Нестуля, С.Ж. Везомська. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 272 с.
7. Танчин І. З. Соціологія : навчальний посібник. 3-е вид., випр. та доп. К. : Знання, 2008. 351 с.
8. Черниш Н. Й. Соціологія : підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-е вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2009. 468 с.
9. Юрій М. Ф. Соціологія : підручник. Київ : Кондор, 2009. 288 с.
10. З історії української соціологічної думки / В. Піча, Т. Черниш, Л. Кондратик. Львів : 1995. 64 с.
11. Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехословаччині: Український вільний університет (1921-1945). К. : Ін-т історії України НАН України, 1994.
12. Головаха Є., Паніна Н. Соціальні зміни в Україні: пострадянська деінституціоналізація і особливості становлення нових соціальних інститутів // Політична думка. 2001. № 4. С. 3 - 24.

13. Головаха Є.І. Суспільство, що трансформується. Досвід соціального моніторингу. К. : Стилос, 1997.
14. Кондратик Л. Й. Проблема періодизації історії української соціологічної думки // Соціологічні студії. 2012. № 1. С. 39 - 44. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/socst_2012_1_9
15. Резнік В., Резнік О. Українська соціологія після 1991 року // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. №3. С. 22 - 46.
16. Рибщун О. Українська академічна соціологія на рубежі 60-70-х рр. ХХ ст.: початки інституціонального процесу // Соціальні виміри суспільства: Зб. наук. праць. Вип. 11. К. : Інститут соціології НАН України, 2008. С. 106 - 116.
17. Рибщун О. Формування передумов української академічної соціології за радянської доби // Соціальні виміри суспільства: Зб. наук. праць. Вип. 10. К.: Інститут соціології НАН України, 2007. С. 63 - 76.
18. Рибщун О.В. Українська соціологічна асоціація: радянський період діяльності // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. праць: У 2 т. Т.1. Харків: ВЦ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. С. 341 - 351.
19. Степаненко В. Українська соціологія: суспільно-історичний та ідеологічний аспект розвитку // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2009. №2. С.23 - 46.
20. Степаненко В., Рибщун О. Українська соціологія: суспільно-історичний та ідеологічний контексти // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2009. № 2. С. 23 - 46.
21. Танчер В. Соціологічна думка України на тлі світової соціології // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1998. № 1 - 2. С. 18 - 26.
22. Характерні риси сучасної української соціології : моніторингові проекти (зародження, становлення, утвердження) // Збірник наукових праць "Політологічні студії". 2011. Вип. 2. С. 240 - 250. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38817>
23. Чурилов М.М. Вибірка в соціологічному дослідженні // Соціологія : навч. посібн. / За ред. С.О.Макеєва. 4-е вид., перероб. і доп. К. : «Знання», КОО, 2008. С.463–483.
24. Яремчук С. Соціологічна освіта в Україні: шляхи становлення та перспективи розвитку // Історичний досвід, стан та перспективи підготовки педагогічних і соціально-педагогічних кадрів до роботи з різними соціальними групами: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Чернівці, 3-5 листопада 2011 р.). Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. С. 516 - 520.

14. Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

- **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);

- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;

- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;

- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;

- відрахування з МДУ;

- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

Більш детально тут

Анкетування з академічної доброчесності:
<https://docs.google.com/forms/d/1VHzYkdFEGiVtVl-dsENos1SCDRHfUpGia1YklgQK8j0/edit>

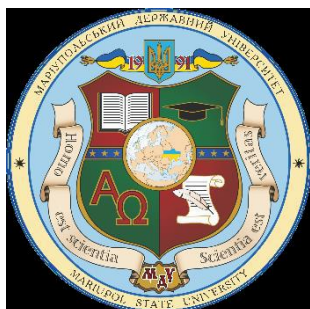
2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна освіта. Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті МДУ.

15. Загальна інформація про навчальну дисципліну

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Назва навчальної дисципліни	Соціологічна думка в Україні
Освітня програма	Соціологія
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Кафедра, яка здійснює викладання	Філософії та соціології
Викладач ПБ, посада	Іванець Тетяна Мирославівна, старший викладач кафедри філософії та соціології
Електронна адреса викладача	t.iwanets@mdu.in.ua
Консультації (дата, час, можливості он-лайн консультування)	Вівторок кожного тижня, 12:00, каб. 209а (Історичний факультет) або онлайн (платформи Google Meet, Телеграм)
Посилання на сторінку навчальної дисципліни на Навчальному порталі МДУ	http://moodle.mdu.in.ua/course/view.php?id=7760
Компетентності та програмні результати навчання	КЗ-4, КЗ-6, КЗ-9, КП-3, КП-5, КП-6, КП-7, РН-3, РН-15

Семестр(и) вивчення	Обсяг (години/кредити)	Кількість аудиторних годин		Кількість, види індивідуальних завдань	Форма контролю
		лекції	семінар.		
I-й	120/4	20	20	Есе, аналітичні записки	Екзамен

В.о. завідувача кафедри

Тетяна ІВАНЕЦЬ

Гарант ОП

Богдан СЛЮЩИНСЬКИЙ